

LAPINLAHDEN KUNTA**LIITE**

Kaisa Paldanius, kunnanhallituksen jäsen

17.8.2026

Viite: Kunnanhallitus 17.8.2026, § 148, 310/10.02.03/2026**Kaavoitusaloite Alapitkän datakeskuksen asemakaavan laatimiseksi****Eriävä mielipide kunnanhallituksen päätökseen**

Jätän eriävän mielipiteen kunnanhallituksen päätökseen hyväksyä 148 §:n mukainen kaavoitusaloite Alapitkän datakeskuksen asemakaavoituksen laatimiseksi. Tässä perustelut eriävälle mielipiteelleni.

Kunnan esityslistalla on Helios 2 Dewberry Oy:n 12.8.2026 jättämä kaavoitusaloite, joka koskee datakeskuksen asemakaavoituksen aloittamista noin 87 hehtaarin alueelle Alapitkällä.

Samaan aikaan Lapinlahden kunnan rakennustarkastaja on jo 5.8.2026 myöntänyt poikkeamislupan nro 402-2026-44 datakeskuksen ensimmäiselle vaiheelle. Poikkeamislupa perustuu Sitowise Oy:n laatimaan hakemukseen, jossa hakijoina ovat yksityishenkilöt ja Helios Nordic Energy Oy.

Hanke sijoittuu Alapitkän osayleiskaava-alueelle, jonka kaavamerkintä EN-aur osoittaa alueen aurinkoenergian tuotantoon. Osayleiskaava on tullut voimaan vasta 19.2.2026.

1. Poikkeamispäätös ylittää vähäisen poikkeamisen rajat

Datakeskuksen ensimmäinen vaihe on esitetyn aineiston mukaan 80–100 megawatin kokoluokkaa oleva hanke, johon sisältyy noin 32 000 kerrosneliömetrin suuruinen kaksikerroksinen teollisuusrakennus sähköasemineen. Koko datakeskuskokonaisuuden mitoitusteho voi olla jopa 500 megawattia.

Tällainen hanke ei ole aurinkoenergian tuotantoa palveleva vähäinen tekninen rakennelma, vaan alueen käyttötarkoitusta olennaisesti muuttava raskaan teollisuuden kokoluokan energiankulutuskeskittymä.

Alueidenkäyttölain poikkeamista koskevan sääntelyn mukaan poikkeamista ei tule myöntää, jos se aiheuttaa haittaa kaavoitukselle, kaavan toteuttamiselle tai alueiden käytön muulle järjestämiselle taikka johtaa vaikutuksiltaan merkittävään rakentamiseen tai merkittäviin haitallisiin ympäristö- tai muihin vaikutuksiin. Ajantasainen säädöspohja on tarkistettavissa esimerkiksi alueidenkäyttölaista ja rakentamislaita.

Viite: Kunnanhallitus 17.8.2026, § 148, 310/10.02.03/2026, Eriävä mielipide

Tässä tapauksessa kyse on niin olennaisesta maankäytön muutoksesta, ettei asiaa voida ratkaista viranhaltijan poikkeamispäätöksellä. Hanke edellyttää kunnanvaltuuston hyväksymää osayleiskaavan muutosta ja sen jälkeen asemakaavaa.

2. Hanke on käsiteltävä kokonaisuutena, ei vaiheittain

Valmistelussa datakeskushanketta on käsitelty vaiheittain siten, että poikkeamislupaa on haettu vain ensimmäiselle vaiheelle ja laajempi maankäytön kokonaisratkaisu on jätetty myöhempään kaavoitukseen.

Tämä menettely on ongelmallinen, koska ensimmäinen vaihe yksinäänkin lukitsee alueen maankäyttöä merkittävästi. Noin 32 000 kerrosneliömetrin rakennus sähköasemineen muodostaa tosiasiallisen sitoumuksen tulevalle maankäytölle ennen kuin hankkeen kokonaisvaikutukset on arvioitu.

Koko toimintakokonaisuus — aurinkovoimala, mahdolliset sähköenergiavarastot, sähköasemaratkaisut ja datakeskuskokonaisuus — tulee arvioida yhtenä kokonaisuutena. Eryteisesti hulevesi-, luonto-, sähköverkko-, liikenne-, turvallisuus- ja vesistövaikutuksia ei voida luotettavasti arvioida erillisinä osina.

YVA-lain tavoitteena on varmistaa, että todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon suunnittelussa ja päätöksenteossa. Säädöspohja on tarkistettavissa YVA-laista.

3. Viranomaislausuntoja ei ole otettu riittävästi huomioon

Valmistelussa on sivuutettu asiantuntijaviranomaisten esittämiä keskeisiä huomioita.

Pohjois-Savon liitto on edellyttänyt osayleiskaavan muutosta, asemakaavoitusta sekä kokonaisturvallisuuden ja väylien yhteisvaikutusten arviointia. Arvioinnin kohteena ovat muun muassa Valtatie 5, Fingridin voimalinjat, Savon rata ja maatalousvyöhykkeet.

Lisäksi Lupa- ja valvontavirasto on edellyttänyt luonnonsuojelulain mukaisen poikkeamisen tarpeen selvittämistä viitasammakon osalta.

Näitä viranomaislausuntoja ei voida asianmukaisesti sivuuttaa toteamalla yleisesti, ettei lausunnoissa ole estäviä seikkoja. Hallintolain mukaan päätös on perusteltava siten, että siitä ilmenee, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mitä säännöksiä on sovellettu. Hallintolain perusteluvelvollisuutta koskeva sääntely on tarkistettavissa hallintolaista.

4. Luonto-, hulevesi- ja vesistöriskit edellyttävät lisäselvityksiä

Sitowise Oy:n hulevesiselvityksen mukaan läpäisemättömän pinnan lisääntyminen kasvattaa osavaluma-alueen 1 pintavaluntaa 6,7-kertaiseksi nykytilanteeseen verrattuna.

Lisäksi alueelle on esitetty 100–500 kuutiometrin sammutusjätevesien varastointialtaita viitasammakon elinympäristön sekä Mikkajärveen ja Hökösenjärveen laskevien ojien läheisyyteen. Mikkajärven tilan on esitetty olevan välttävä.

Viitasammakko on tiukasti suojeltu laji. Hakija tai kunta ei voi yksipuolisesti ratkaista, ettei luonnonsuojelulain mukaista poikkeamista tarvita, jos toimivaltainen valvontaviranomainen on edellyttänyt asian selvittämistä.

Näin ollen hanketta ei tule viedä eteenpäin ennen kuin luonnonsuojelulliset vaikutukset, hulevesien hallinta, sammutusjätevesien riskit ja vesistövaikutukset on arvioitu viranomaismenettelyssä riittävällä tavalla.

5. Fingridin lausunnon edellyttämät rajoitukset on yhteensovitettava ennen päätöksentekoa

Fingrid Oyj:n lausunnossa on esitetty merkittäviä johtoalueita ja sähköturvallisuutta koskevia rajoituksia. Lausunnossa mainitaan muun muassa rakennusrajoitusalueet 110 kV, 400 kV ja tuleville johtovaroille sekä sähköaseman maadoituspotentiaaliin, pylväsalueisiin ja hulevesialtaiden sijoitteluun liittyviä vaatimuksia.

Johtoalueilla ei sallita taukopaikkoja, varastoja, lastauspaikkoja tai autojen kääntöpaikkoja. Nämä rajoitukset ovat hankkeen sijoittelun ja turvallisuuden kannalta olennaisia.

Näitä kysymyksiä ei ole asianmukaista jättää myöhempään vaiheeseen, jos poikkeamispäätöksellä jo mahdollistetaan hankkeen ensimmäinen merkittävä rakennusvaihe.

6. Yhteenveto

Alapitkän datakeskushanke poikkeaa olennaisesti voimassa olevan osayleiskaavan pääkäyttötarkoituksesta. Kyse ei ole vähäisestä poikkeamisesta, vaan merkittävästä teollisesta maankäytön muutoksesta.

Poikkeamispäätöksellä ei voida korvata osayleiskaavan muutosta, asemakaavoitusta eikä hankkeen kokonaisvaikutusten arviointia. Ensimmäisen vaiheen hyväksyminen poikkeamisluvalla ennen kokonaisarviointia vaarantaa kaavoituksen riippumattoman valmistelun ja luo tosiasiallisia sitoumuksia tulevalle maankäytölle.

Edellä esitetyillä perusteilla asia tulee palauttaa uudelleenvalmisteluun, ja rakennustarkastajan 5.8.2026 tekemä poikkeamispäätös nro 402-2026-44 tulee kumota lainvastaisena tai saattaa toimivaltaisen toimielimen käsiteltäväksi kumoamista varten.